

petje v šoli, t. j. tako, ki ne pošumi samo po šolskih izbah, temuč tudi dalje sega med družine in celo ljudstvo. Če pa je učenik tudi cerkveni orglavec, si mora pa posebno prizadjeti, da razumè, kakšno petje in orglanje je zares cerkveno, in kako bi se tako naj bolje gojilo. Orglavec naj vedno misli, da nekoliko peti in na orglje žvergljati ni težko, pa tako znati, kakor je prav in se v cerkvi spodobi, ni ravno lahko, kar se le tisti navadi, ki si pridobi dober godbini okus.

4. Učenik na deželi naj se tudi kolikor toliko peča s sadjorejo, čbelarijo, svilarijo i. t. d., in naj bo vsi soseski v takih rečeh djaven zgled. — ot —

Koliko moči do mladosti ima zgodnje soznanje lepoznanstva, in kakšne dolžnosti izvirajo iz tega za odgojitelja in jezikoslovnega učenika.

(Dalje.)

Zmožna natura, t. j. takšna, ki čuti moč v sebi, ali pa da ima zares lepe dušne darove, poprime se branja romanov, pa tudi, ako so njene zunanje okoliščine srečne. Domišljija tukaj čas prehití; deček se domišlja že moza, ter se vidi v duhu za viteza, čigar življenje bere. Kako zelo mika takšno branje krepke nature! Skušnja tedaj učí, da se za branje vnamejo ali dražljivi, bolelni mladenči, katerih glava je polna domišljij, ali pa mladenči zares jedernati in sposobni. Mladenči srednje dobre glave, ali pa še celó zabiti se bodo malokdaj zelo vneli za branje.

Da pa mladost tako strastno bere, tega so krivi starši in odgojitelji. Otrokom ne vedo boljšega darila dati, kakor knjige za mladost. Otroci višjih stanov imajo že celo zbirko knjig, ki se pa vedno pomnožuje ob godovih. Starši jih opominjajo, da naj beró; berejo tedaj zavoljo kratkega časa. Hvalijo jih potem in pravijo: Naš mladi naj rajše sedi pri bukvah! Takšna hvala je dober kup. Ti spisi za mladost pa večidel niso drugega, kakor otročji romani, in tako se pripravlja pot do strastnega branja.

Tako se imajo presojevati tudi šolske knjižnice, ki so v nekterih krajih. Večidel knjig pisanih za mladost je podobnih

pisanemu popirju, v kterega je nekaj naukov zavitih; otrok pregleduje pisani popir, nauk pa pade na tla, in ne zmeni se za njega. Le kdor je zveden psiholog in globoko zna premišljevati, more za mladost tako pisati, da se z branjem kratkočasi in podučuje. Kaj in kako pa bere mladost? Večidel nič ne prevdarja. — Starši in redniki dajo gojencem take knjige, ki jih še sami niso pregledali in prebrali; pregledati bi jih bilo presitno in prezamudno, pa tudi saj že njih naslov pové, da so spisane za mladost, in potem mislijo, da gotovo ni v njih nič slabega.

Ravno tako, kakor pa starši in učniki posameznih knjig ne odberó, tako pa tudi na vse, kar otroku v roke pride, premalo porajtajo. Ako je ena knjiga prebrana, dajo otroku drugo; za pravljicami pa nastopijo potopisi, za temi pa zopet otročje igre in tako naprej, kakor se ravno kaj dobi v kaki bukvarnici. Med prebranim ni je dušne niti, da bi branje branje podpiralo in razširjalo. Še huje pa je, kadar otrok brez vednosti staršev bukve na posodo jemlje in jih bere. Tukaj le po naslovu gleda, in bere se takšno, kar bi se naj manj smelo brati, kar domišljijo naj huje nadražuje in je za duha ravno to, kar so za kri močne dišave.

Beremo le za to, de bi se omikali; sploh pa pozabimo tako brati, da bi se s tim resnično omikali. Ako to zadeva naj poprej odraščene ljudi, zadeva pa tudi mladost in skoraj brez izjemka. Bere se namreč brez vse resnobe, da se le kratkočasi. In kako more to drugače biti!

Učniki bi morali vse, kar učencem dajo, sami prebrati, potem pa jih napeljevati, kako da naj prav in premišljeno berejo. Mladi človek sam za se se ne more braniti, da bi ne bral brez resnobe, ker nima on knjige, ampak knjiga ga ima v oblasti. Ako branje njegovo domišljijo zbudi in serce pretrese, nasleduje to iz tega, ker se je reči popolnoma vdal; gibanje njegove duše je podobno gibanju morja, kadar ga vihar sem ter tje zaganja.

Strast do branja prišla je od odraščenih v mladost. Odkrili in preiskovali smo že o tem nekoliko; opisovali smo to tudi bolj na tanko, ter smo rekli, da se bere brez izbere in premislika. Prevdariti pa še hočemo, koliko hasne ali škoduje zgodnje branje lepoznanstva razumu in sercu pri mladosti. Ne dá se tajiti, da zgodnje branje beletričnih spisov, dasiravno

brez izbere in premisljka, tu in tam tudi kaj dobrega donaša, pozneje pa bomo oboje na zlato vago devali.

Kar se je naše duše prijelo, ostane ji vtisnjeno bolj ali manj globoko, ravna se to potem, kakor je posamezen občutljiv in tudi, kolikor bolj živo je reč zapopadel; ostane ji (duši) pa vendar le (vtisnjenje), ako bi se ravno ne zavedila. To sicer lahko pozabimo, pa se zopet spomnimo, kakor hitro nas kaj takega ali enakega zadene.

Tako je tudi z branjem. Lepa pisava (styl) je skoraj splošna, posebno pri pisateljih. Skoraj vsi pisatelji romanov in knjig za otroke pišejo gladki in olikani jezik, in skoraj ni drugače, da ljudje, ki večkrat beró take spise, izobražujejo se tudi v jeziku. Ker jim večkrat pred dušo stopi, nauče se ga tudi, in ustmeno in pismeno gladko izrazujejo svoje misli. To je toliko bolj naravno, ker vsak vé, da se maternega jezika bolj iz rabe in posnemanja naučimo kakor iz gramatike. Učniki po šolah bodo tedaj lahko spoznali, kateri učenci radi beró, ker posebno lepa pisava, čudno našopirjen sostavek, kakor tudi zgovornost razodeva bravca romanov. (Dalje prih.)

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Leta 1564. pod vojvodom Albertom vpeljal se je na Bavarskem šolski red, veliko bolj podoben temu, kakoršnega imamo sedaj po ljudskih šolah, kakor pa cerkveni red na Virtemberskem in Saksonskem. Nihče ne sme šole učiti, če ga ne poterdi postavljeni šolski vodja. Leta 1569. je vojvoda nagovarjal prelate, da naj se posebno prizadevajo za vstanovitev nemških šol. To se je tako hitro pospeševalo, da se je leta 1616. svetovavcem vojvoda Maksimilijana zdelo, da je že preveč šol; po terjih, so rekli, naj že bodo, kolikor jih je treba za ohranjenje službe božje; po deželi jih pa treba ni. Potegnili so se pa za šole po vaseh deželni poslanci, rekoč, da nočejo vsi kmetijski otroci kmetje ostati; veliko njih je sposobnih za razne rokodelstva in obertnije; kdor pa v materinem jeziku ne zna brati in pisati, je kot mertev človek, tedaj